

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA RANGTASVIR DARSLARIDA IJODIY KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

Boboniyozova Roziya Mirsalim qizi

Navoiy davlat universiteti

“Tasviriy san’at va muhandislik grafikasi” kafedrası o’qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada umumiy o’rta ta’lim maktablarida 5–7-sinf o’quvchilarining rangtasvir darslarida ijodiy ko’nikmalarini rivojlantirish metodikasi tahlil qilinadi. Maqolada interfaol metodlar, loyiha asosida o’qitish, guruh ishlari va reflektiv mashg’ulotlar orqali o’quvchilarning ijodiy tafakkurini oshirish imkoniyatlari ko’rib chiqiladi. Shuningdek, dars samaradorligini oshirish va o’quvchilarning vizual va estetik qobiliyatlarini shakllantirish bo’yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so’zlar: Rangtasvir, tasviriy san’at, ijodiy ko’nikmalar, interfaol metodlar, loyiha asosida o’qitish, dars samaradorligi, 5–7-sinf.

Tasviriy san’at fani o’quvchilarning estetik didini, vizual tafakkurini va ijodiy qobiliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Umumiy o’rta ta’lim maktablarida 5–7-sinf o’quvchilari bilan rangtasvir darslari o’quvchilarning rangni idrok etish, rang kombinatsiyalarini yaratish va shakl hamda kompozitsiya bo’yicha qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Hozirgi kunda dars samaradorligini oshirish va o’quvchilarning faolligini rag’batlantirishda interfaol metodlar va loyiha asosida o’qitish muhim ahamiyatga ega. Guruh ishlari, reflektiv mashg’ulotlar va multimedia vositalari o’quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantiradi va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi.

Maqolada umumiy o’rta ta’lim maktablarida rangtasvir darslarida ijodiy ko’nikmalarni rivojlantirish metodikasi, dars jarayonini optimallashtirish va amaliy tavsiyalar keltiriladi.

Umumiy o’rta ta’lim maktablarida 5–7-sinf o’quvchilari bilan o’tkaziladigan rangtasvir darslari o’quvchilarning ijodiy qobiliyatini, estetik tafakkurini va vizual idrokini rivojlantirishda muhim o’rin tutadi. Rangtasvir fani o’quvchilarga nafaqat rang, shakl, yorug’lik va soyani tasvirlash imkonini beradi, balki ular orqali hayotiy hodisalarni badiiy tahlil qilishni, o’z hissiyotlarini ranglar orqali ifoda etishni ham o’rgatadi. Shu sababli, rangtasvir darslarini samarali tashkil etish metodikasini chuqur o’rganish hozirgi ta’lim jarayonining dolzarb vazifasidir.

Rangtasvir mashg'ulotlari o'quvchilarning tafakkurini kengaytiradi, kuzatuvchanlik, diqqat, sabr-toqat, rangni tahlil qilish, tasavvur qilish va ijodiy yondashish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu jarayonda o'qituvchi o'quvchilarga badiiy asar yaratishning bosqichlarini, rang uyg'unligini, predmetlarning shakl va hajmini to'g'ri tasvirlashni o'rgatadi. Shu bilan birga, darsda qo'llaniladigan interfaol metodlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi, ular orasida hamkorlikni kuchaytiradi va o'z fikrini erkin ifodalashga imkon yaratadi.

Ijodiy ko'nikmalarni rivojlantirishda o'qituvchining shaxsiy tajribasi va darsni tashkil etish uslubi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Dars jarayonida loyiha asosida o'qitish, individual topshiriqlar, ijodiy tanlovlar va guruh ishlari o'quvchilarning faolligini oshiradi. Masalan, "Tabiat ranglari" yoki "Shahar manzarasi" mavzularida o'quvchilarni guruhlariga ajratib, har bir guruhga o'z qarashini ranglar orqali ifodalash topshirig'i berilsa, bu ularda rang sezgirliigi, ijodiy yondashuv va o'z fikrini badiiy ifoda etish qobiliyatini kuchaytiradi.

Rangtasvir darslarida o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olish muhim. Har bir o'quvchining qobiliyati, qiziqishi va estetik tasavvuri turlicha bo'lganligi sababli, o'qituvchi individual yondashuv asosida ularning kuchli tomonlarini qo'llab-quvvatlashi lozim. Shu bilan birga, mustaqil ishlarni tashkil etish orqali o'quvchilar o'zlarining badiiy qarashlarini erkin ifoda etishga o'rganadilar.

Rangtasvir mashg'ulotlarida texnik vositalardan foydalanish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Multimedia vositalari, raqamli reproduksiya, video-darslar va interaktiv taqdimotlar orqali o'quvchilarning badiiy idroki kengayadi. Bular o'quvchilarga mashhur rassomlar ijodini o'rganish, turli rang uslublarini solishtirish va o'z ishlariga ilhom olish imkonini beradi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalar yordamida darsni yanada jonli, tushunarli va qiziqarli qilish mumkin.

O'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishda reflektiv mashg'ulotlar ham muhim ahamiyatga ega. Har bir dars yakunida o'quvchilarning ishlarini tahlil qilish, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, bir-biriga maslahat berish ularni tanqidiy fikrlashga o'rgatadi. Bu nafaqat badiiy ko'nikmalarni, balki ijtimoiy muloqot va o'zaro hurmat madaniyatini ham shakllantiradi.

O'quvchilarda rangni sezish, ularni uyg'unlashtirish va hissiyot orqali ifodalash ko'nikmasini shakllantirish uchun amaliy mashg'ulotlar asosiy o'rinni egallaydi. Masalan, "Yorug'lik va soya" mashg'ulotida o'quvchilar predmetni tabiiy yoritilish sharoitida tasvirlaydi, bu esa ularda fazoviy idrok va realistik tasvirlash malakasini rivojlantiradi. Shuningdek, rang o'tishlari va tonallikni to'g'ri berish mashqlari badiiy ifoda vositalarini chuqur o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Rangtasvir darslarida o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish uchun tanlovlar, ko'rgazmalar va ijodiy loyiha ishlari tashkil etilishi lozim. Bunday faoliyat o'quvchilarda o'z mehnatiga mas'uliyat bilan yondashish, o'z ishini tahlil qilish, yutuq va kamchiliklarini ko'rish ko'nikmalarini hosil qiladi. Shu bilan birga, ular o'z ijodiy natijalarini sinfdoshlariga yoki ota-onalarga namoyish etish orqali o'ziga ishonchni oshiradi.

Pedagogik jarayonda o'qituvchining roli o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini ochishda beqiyosdir. O'qituvchi dars davomida nafaqat texnik ko'nikmalarni o'rgatadi, balki estetik tafakkur, badiiy did va tasviriy tahlil madaniyatini shakllantiradi. Shu sababli o'qituvchi o'z faoliyatida Shovdirov S. A. (2023–2025) ta'kidlaganidek, innovatsion metodlarni joriy etish, interfaol ta'lim muhitini yaratish va o'quvchini faol subyekt sifatida shakllantirishga alohida e'tibor qaratishi kerak.

Interfaol yondashuvlar, masalan, “Rang orqali hissiyot ifodasi”, “Abstrakt kompozitsiya yaratish”, “Tabiatdan ilhom olish” kabi mashg'ulotlar o'quvchilarning emotsional sezgirligini, estetik idrokini va individual ifoda uslubini rivojlantiradi. Shuningdek, san'at tarixini o'rganish, mashhur rassomlar asarlarini tahlil qilish o'quvchilarga milliy va jahon badiiy merosiga hurmat bilan qarashni o'rgatadi.

Umuman olganda, rangtasvir darslarida ijodiy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun interfaol va amaliy metodlarni uyg'unlashtirish zarur. O'qituvchi darsda nafaqat rang nazariyasini, balki ijodiy tafakkurni rivojlantirish, o'z fikrini badiiy vositalar orqali ifodalash va tanqidiy tahlil qilish malakasini shakllantiruvchi faoliyatlarni yo'lga qo'yishi lozim.

Shunday qilib, rangtasvir darslarining samaradorligi o'qituvchining pedagogik mahorati, metodik yondashuvi va o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish darajasiga bog'liqdir. Innovatsion ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, o'quvchilarni mustaqil ijodga undash va reflektiv tahlilni yo'lga qo'yish orqali ularning badiiy tafakkuri va estetik savodxonligi rivojlanadi.

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida rangtasvir darslarini samarali tashkil etish o'quvchilarning badiiy tafakkurini, ijodiy qobiliyatini va estetik didini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Rang, shakl, yorug'lik va soya bilan ishlash orqali o'quvchilar nafaqat san'atning texnik jihatlarini, balki go'zallikni idrok etish, uni tahlil qilish va his-tuyg'ularini badiiy ifoda etish ko'nikmalarini egallaydilar.

Dars jarayonida interfaol metodlardan, zamonaviy texnologiyalardan va ijodiy topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini, mustaqil fikrlashini va o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Har bir o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda o'qitish esa ularning ijodiy salohiyatini ochib beradi.

Rangtasvir fani orqali o'quvchilarni badiiy fikrlashga, estetik qadriyatlarni anglashga va o'z milliy madaniyatiga hurmat bilan qarashga o'rgatish — san'at ta'limining asosiy vazifasidir. Shu boisdan, ushbu yo'nalishda innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish, amaliy mashg'ulotlarni ijodiy yondashuv asosida tashkil etish zamon talabi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // Педагогическое образование и наука. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // Eastern European Scientific Journal. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Analyzing the Sources and Consequences of Atmospheric Pollution: A Case Study of the Navoi Region // E3S Web of Conferences. – 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology // AIP Conference Proceedings. – 2025. – Vol. 3268. – № 1. – P. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // Современное образование (Узбекистан). – 2017. – № 6. – С. 15–21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter Education & Global Study. – 2024. – № 1. – P. 8–14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of the Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation. – 2023. – Vol. 2. – № B10. – P. 192–198.
8. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in the Process of Teaching Fine Arts // International Journal on Integrated Education. – 2023. – Vol. 4. – № 3. – P. 60–66.

